

О изложби Уметничке галерије „Надежда Петровић“
из Чачка у Дому Војске Србије

Авантура СРПСКЕ УМЕТНОСТИ

Пише Дејан ЋОРИЋ

Поставка из збирке Уметничке галерије „Надежда Петровић“ из Чачка потврђује чињеницу посебне врсте – српска (пост)модернистичка, авангардна, реалистичка и фантастична ликовна сцена јесте међу најмањим и највреднијим у свету, а ликовни допринос светској баштини вероватно значајнији од свих осталих у националној култури

Збирку Уметничке галерије „Надежда Петровић“ из Чачка чини хиљаду и три стотине експоната. Одрас су аутентичне ликовне документације о програмима и изложбама које је галерија организовала. Изложбена делатност током протеклих педесет година довела је до многих откупа и поклона аутора па је формирана једна од најбољих и највећих домаћих уметничких збирки, музеолошки подељена у тематске целине.

Узори епохе

Из „Збирке Надежда и савременици“ и „Југословенска уметност друге половине 20. века“ у Великој галерији Дома Војске Србије представљен је избор од четрдесет слика и осам скулптура. У фонду Галерије су и збирке „Савремена уметност“, „Спомен збирка Богића Рисимовића Рисима“, „Легат породице Божицара Продановића“ и „Збирка карикатура Пјера Крижанића“. Радови изабрани за београдску изложбу приказују

развој српске уметности у двадесетом веку у медију класичне штафелајне слике и скулптуре, изведене у материјалима познатим у традиционалном скулпторском изразу.

Живот и стваралаштво Надежде Петровић (Чачак, 1873–Ваљево, 1915) скоро идеално симболишу вредности и могућности српске уметности. У минхенском периоду је сагледала највише облике европског илузионистичког сликарства али и савремена

животне трагедије, личне драме, кризе и уметничка искушења, али су упркос судбини сликали ведро и оптимистично као нико пре њих. С правом се о тој генерацији говори као о херојској. Лепосава Ст. Павловић (1906–2003),

кретања. На изложби пратимо њен ликовни пут од копија Антоана ван Дајка, каква је у музејском тону изведена слика „Сузана и старци“, једна од многобројних старозаветних представа (пре 1900. године), до крајње експресивног „Мора“ (око 1910), које ће је с осталим сликама тог типа означити као родоначелницу српске модерне уметности.

Упоредивање историјског и савременог сликарства обележило је и наше минхенске али и прашке, краковске и париске ђаке.

Сликаркин минхенски и париски период означавају општи правац кретања српске уметности. Осим боравака у иностранству, биографије уметника прошлог века обележава и српска фаза у којој долази до изражаја смиривање, сређивање и прочишћење утисака из светских метропола али и утицај типично наше, источноевропске балканске традиције.

Сличан је био животни и стваралачки пут уметника представљених на изложби – Бете Вукановић, Видосаве Ковачевић, Николе Бешевића, Живорада Настасијевића, Васе Поморишца, Миодрага Петровића, Ивана Радовића, Боривоја Стевановића, Саве Шумановића, Милана Коњовића, Ивана Табаковића и Риста Стијовића, припадника славне генерације рођене у последњим деценијама деветнаестог века. Било им је суђено да прођу ужас балканских и светских ратова, да спознају естетски слом идеала из прошлих времена, пропаст традиционалних ликовних вредности и успон авангарде.

Проживели су најдубље

последњи изданак

генерације српских импресиониста, и поједини модерни уметници као Милан Бесарабић, стваралачки делују у времену после постмодерне, у периоду постконцептуалне уметности, видеа и перформанса. Њихово појављивање није само естетске већ и етичке природе – они су узор из неке друге епохе, раздобља другачије заснованих вредности.

Нове перспективе

Српску уметност у прошлом веку обележио је утицај Париза па су припадници *Загарске* и *Децембарске групе* и њима сродни у западним ликовним центрима проучавали актуелне појаве. Мића Поповић, Вера Божиковић Поповић, Радомир Дамњановић Дамњан, Милан Циле Маринковић и Слободан Трајковић су у Милану, Паризу и Њујорку наставили одавно започету западну авантуру наше уметности. Вредности које су донели Западу биле су препознате и прихваћене, а највећим делом потичу с нашег тла, могу се уочити утицаји источноправославне традиције фрескописа и иконописа, модернизма који се тражио и у духу византијске естетике апстрактног.

Михајлу Петрову, Петру Лубарди, Предрагу Пеђи Милосављевићу, Љубици Цуци Сокић, Марку Челебовићу, професорима и уметницима рођеним после 1900, пребацивано је, као и њиховим претходницима, да су сувише под иностраним утицајем, а западни стручњаци су у њиховим делима сасвим супротно препознали

балканску шароликоост, осећајност и изражајност.

Стојану Ђелићу, Божидару Продановићу, Зорану Петровићу и Марији Драгојловић, професорима Ликовне академије из Београда, успело је да српску (пост)модерну уметност ослободе западне, трендовске хипотеке али и везаности за националне корене, традицијски схваћену фигурацију, па од генерације рођене око 1920. започиње ликовноестетско осамостаљивање.

Сасвим другачији вид модернизма и посве други тип духовности унели су у нашу и европску уметност сликари из групе Медијала рођени око 1930. године. Обративши се северњачкој уметности готике и ране ренесансе, а не медитеранском античком и византијском наслеђу, припадници тог покрета деловали су антимодернистички, одбацивши тековине актуелне уметности.

Њихова контрареволуционарност није анахрона. Настављајући тамо где су стали надреалисти између два светска рата, волшебници медијалне школе отворили су уметности нове перспективе. Владимир Величковић је постао светски славан сликар, академик и професор, а Милован Видак, чудесно храбар бомбаш из Другог светског рата, једини наш уметник који је најбоља дела сликао четири године, остао је мање познат.

Не може се рећи да боравак и рад у Паризу и у осталим метрополама неумитно доноси успех, бројни су примери који не потврђују ту тезу, као што је тешко успети и на захтевној београдској сцени. Циници кажу да наши уметници нису ни морали да одлазе у иностранство јер су тамо наставили да сликају исто онако ако не и лошије него у београдском периоду.

Изложба из збирке Уметничке галерије „Надежда Петровић“ потврђује чињеницу посебне врсте – српска (пост)модернистичка, авангардна, реалистичка и фантастична ликовна сцена јесте међу најмањим и највреднијим у свету, а ликовни допринос светској баштини вероватно значајнији од свих осталих у националној култури. ■